

SALUT I PREVENCIÓ

Fer mamografies abans d'hora suposa un risc

Es desaconsella fer les proves a dones més joves de 50 anys sense antecedents per evitar falsos positius

MÒNICA L. FERRADO

El de mama és el càncer que més afecta les dones de tot el món i, sempre que es detecti a temps, hi ha un alt percentatge de supervivència, que arriba al 85% en els països desenvolupats com el nostre. En aquest context, les mamografies són un sistema de detecció important, però cada cop més estudis demostren que s'han de fer a partir dels 50 anys, encara que hi ha excepcions com, per exemple, les dones amb antecedents familiars de càncer de mama. Aquesta tècnica, molt utilitzada sobretot en els països industrialitzats, contribueix a reduir la mortalitat per aquesta malaltia en un 21%. Per cada 1.000 dones d'entre 50 i 69 anys cribrades cada dos anys, s'eviten entre 7 i 9 morts per aquest tumor.

La reputació de les mamografies com a eina de prevenció, però, ha fet que dones més joves, sense que hi hagi risc de càncer de mama hereditari, se les facin. En aquests casos, suposa més riscos que beneficis perquè s'exposen a falsos positius i intervencions que no calen, com ara una biòpsia. És la conclusió d'una revisió en què participen diferents països europeus amb programes de criatge i que podria posar fi a una polèmica de ja fa anys: mamografies sí, mamografies no.

Segons es desprèn del macroanàlisi sobre el tema en què participa el grup de treball Euroscreen, la qüestió no és si fer o no fer mamografies, sinó a qui fer-les. "El debat dura des de fa 15 anys, no és nou",

diu Josep Alfons Espinàs, coordinador de criatge del càncer del pla director d'oncologia del departament de Salut. Darrere d'aquests estudis alguns hi han vist un possible argumentari per deixar-les de fer. Però no és així. "Cal continuar amb el programa de criatge, es reafirma que serveix, però sempre que s'apliqui a qui cal", puntualitza Espinàs. És a dir, cal continuar fent mamografies cada dos anys a dones de més de 50 anys, tal com ja es fa a Catalunya a la sanitat pública. Un 75% de les dones de més de 50 anys que reben la citació hi participen.

Segons els estudis actuals, les úniques dones més joves a les quals estaria indicat són les que tenen antecedents familiars o les que hagin tingut repetidament tumors benignes. La resta, més enllà de dissipar pors irrealistes, no només no n'obtenen cap benefici sinó que s'arrisquen a passar per falsos positius que les acabin portant a fer-se una biòpsia (una punció per extreure una mostra de teixit i analitzar-la) que no caldria. "La seva mama és més densa i això pot portar a no veure el que cal i a sobrediagnosticar el que no és", observa Carmen Vidal, responsable dels programes de criatge de càncer de mama de l'Institut Català d'Oncologia (ICO).

Dubtes i raons

Malgrat les recomanacions del programa de criatge que aplica la sanitat pública, a Catalunya el 65% de les dones d'entre 40 i 49 anys es van fer una mamografia l'any passat. I una quarta part de les dones més joves, d'entre 30 i 40 anys. "Es

Catalunya
El 65% de les dones d'entre 40 i 49 anys es van fer una mamografia l'any passat

Pors inútils
Abans dels 50 anys, el percentatge de falsos positius és més gran

Mes per conscienciar de la malaltia

● Incidència

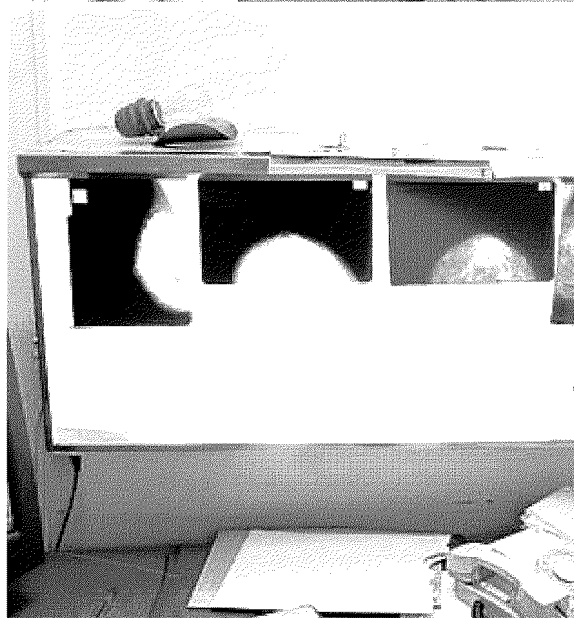
Cada dia es diagnostiquen 80 casos de càncer de mama a Catalunya, segons l'Associació Espanyola Contra el Càncer (Aecc). Aquesta xifra suposa més de 5.300 casos a l'any. Tot i això, gràcies a la prevenció i als avenços en la investigació se n'ha disminuït molt la mortalitat.

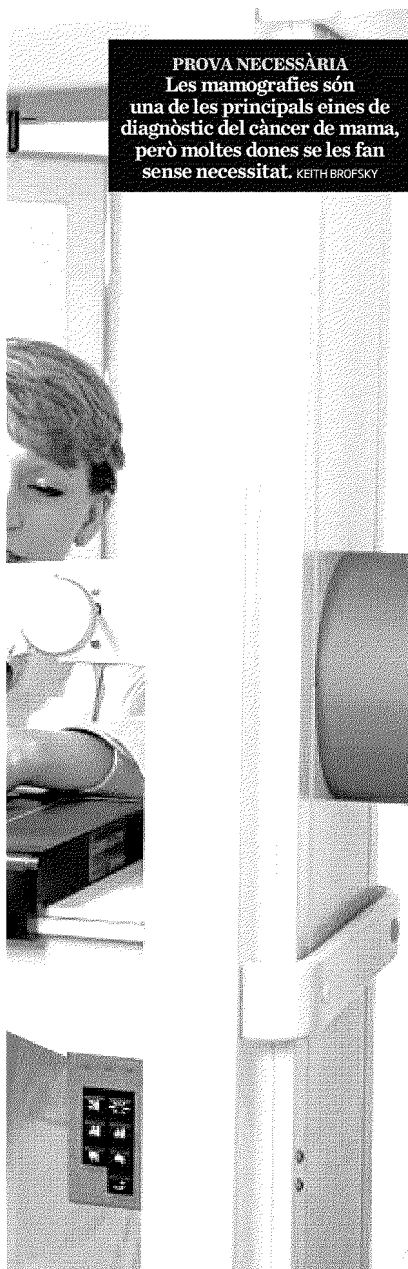
● Dia Mundial

El 19 d'octubre és el Dia Mundial contra el Càncer de Mama, tot i que l'OMS dedica tot aquest mes d'octubre a tasques de conscienciació per prevenir la malaltia.

● Activitats

Entre els diversos actes organitzats per a aquests dies destaquen les organitzades per l'Aecc amb el lema "Suma't al rosa", que a Barcelona començaran el 18 d'octubre amb una "nit màgica" a la plaça Sant Jaume amb la participació de castellers, una campanya de conscienciació i la il·luminació de diversos edificis emblemàtics de la ciutat amb llums de color rosa (Aecc.es). A l'Hospital de Bellvitge s'hi faran unes jornades el dia 19 al matí sobre el paper de la dieta i l'exercici per superar la malaltia.

PROVA NECESSÀRIA
Les mamografies són una de les principals eines de diagnòstic del càncer de mama, però moltes dones se les fan sense necessitat. KEITH BROFSKY

una xifra considerable que no s'adiu amb la necessitat real", diu Espinàs. "D'aquest percentatge caldria descomptar els casos en què sí que està indicat, però tot i així és massa", valora Vidal. Qui ho ha de valorar és el ginecòleg. "Als centres públics ja fa temps que els metges tenen clar que s'han de fer quan cal, però bona part d'aquest percentatge de mamografies sense que hi hagi indicació es fan en l'àmbit privat", afegeix Vidal. "Al metge li costa dir que no davant d'una pacient insistent i amb por perquè a una amiga seva li han trobat un càncer", valora l'especialista de l'ICO.

Segons un estudi del Centre Cocharane de Copenhaguen publicat al *British Medical Journal* l'any 2009, per cada 1.000 dones que passen per una mamografia, entre 50 i 100 viuran una falsa alarma. I entre aquestes dones, a la meitat se'ls practicarà una biòpsia per verificar si es tracta d'un tumor maligne o no. Una bona porció passa entre dones menors de 50 anys, i com més joves més possibilitat hi ha que passi.

Als Estats Units, l'equip d'experts que assessora els serveis de medicina preventiva del govern desaconsellava fer-ho abans dels 50 anys. I, de fet, en molts estats on els programes de cribatge s'aplicaven a dones a partir dels 40 anys han passat a aplicar-los a partir dels 50.

Eficàcia provada

Quan els epidemiòlegs recomanen o rebutgen que s'apliqui una mesura de salut pública posen a un cantó de la balança els riscos i els beneficis que se'n poden derivar. Entre els resultats científics que presenta Euroscreen, que recull el *Journal of Medical Screening*, hi ha un exemple molt aclaridor d'aquest balanç entre les dones de més de 50 anys i que es decanta cap als beneficis de fer la mamografia.

Els científics exposen els seus resultats proposant un exercici d'imaginació. Suposem dos petits pobles en els quals només visquessin dones d'entre 50 i 51 anys i a les quals se les seguiria durant 30 anys, fins a arribar als 79 anys. En un dels pobles no hi ha programa de cribatge. En un any, es diagnosticaria el càncer a 67 dones, moltes tard. Gairebé la meitat moririen. A l'altre poble, en el qual sí que hi hauria un programa de cribatge per a aquestes dones, cada dos anys se'n salvarien una tercera part més. Això sí, algunes dones podrien passar per l'angoixa de la incertesa, ja que la prova podria donar falsos positius que les portessin a haver-se de sotmetre a proves addicionals. L'estudi indica que se sobre-diagnosticarien 4 casos de càncer de mama.

A Catalunya, a les dones que tenen més de 69 anys se'ls deixa de fer aquest cribatge perquè es considera que, arribades a aquesta edat, és més probable que es morin a causa d'altres malalties que d'un possible tumor. Ara bé, amb l'actual augment de l'esperança de vida no es descarta reconsiderar l'edat màxima i retardar-la fins als 79 anys, diu Espinàs, tal com fan altres programes a Europa. ■

Més revisions ginecològiques no vol dir prevenir millor

La UE recomana tres anys entre cada citologia

M.L.F.

Els estudis en què es replantegen els cribratges de càncer en les dones no acaben amb les mamografies. El Col·legi Americà d'Obstetres i Ginecòlegs també ha fet una revisió similar sobre la freqüència i l'edat d'inici de les citologies, la prova que es fa per avaluar la presència del virus del papil·loma humà (VPH), que pot arribar a causar lesions canceroses o precanceroses. Segons aquest grup d'experts, cal començar a fer-les a partir dels 21 anys i cada dos anys si no hi ha algun motiu extraordinari que detecti alguna anormalitat. Però la Unió Europea recomana que es comenci als 25 anys i que l'interval sigui més llarg: de tres anys. La recomanació està avalada per un estudi d'epidemiòlegs de la Universitat Queen Mary de Londres publicat al *British Medical Journal*.

Actualment, moltes dones se'n fan des de ben joves cada any. Hi ha centres privats en els quals fins i tot es fan cada sis anys sense motiu. En tot cas, la decisió final queda en mans de la dona i el seu ginecòleg, que pot recomanar que s'iniciïn les revisions quan comencin les relacions sexuals, el moment en què la dona pot estar realment exposada a contreure el virus. Des de la Societat Espanyola de Ginecologia i Obstetrícia (SEGO) s'ha defensat aquesta recomanació i que cal tenir en compte que les noies joves comencen les seves relacions entre els 16 i els 20 anys. Però també hi ha especialistes que argumenten que començar tan jove no és adequat, ja que des del contagi fins que es produeixen les lesions poden passar 15 anys i, per tant, no suposa un benefici. Al

Precipitació

En dones molt joves, el sistema immune podria acabar amb el virus

Polèmica

La vacuna del papil·loma humà està qüestionada i s'estan fent estudis

contrari, es pot actuar sense que sigui necessari. A aquestes edats, hi ha moltes probabilitats que el mateix sistema immune aniquili el virus. Ara bé, podria passar que si es detecta una petita lesió que desapareixeria per si sola, s'acabi intervenint, sense esperar, fent proves invasives o fins i tot arribant a operar i extirpant l'úter.

Les xifres sobre l'impacte del càncer de cèrvix també donen suport a la idea de retardar l'inici del cribratge. A Espanya, la mitjana d'edat en què es detecta és al voltant dels 50 anys. És excepcional trobar-lo en dones més joves de 25 anys. Un tema apart és l'exposició al virus en països del Tercer Món, on les dones comencen les relacions molt més joves i la prevalença és molt més alta.

El debat sobre la vacuna

Un altre tema és el debat sobre la vacuna contra el virus del papil·loma humà. Per una banda, hi ha un grup creixent d'experts que qüestionen si està justificada com a mesura de salut pública, mesurant cost i benefici, ja que amb les citologies ja es detecten les lesions i, de totes maneres, malgrat la vacuna, cal continuar fent-les a partir de les edats indicades. Per l'altra, hi ha un petit nombre de noies que han patit efectes secundaris i aquest mateix grup d'experts han criticat que s'hagi posat al mercat quan encara no es coneixen del tot en quins casos se'n poden produir. La vacuna es va començar a administrar a Catalunya el 2008, quan ja s'havien fet tots els assajos clínics, fins a la fase III, amb milers de dones. Ara bé, existeix un període de fase IV, quan ja s'està fent servir, en el qual es continuen recollint dades sobre els seus efectes adversos i que pot portar a prendre altres decisions. ■

La vacuna contra el virus del papil·loma humà es posa per evitar el càncer d'úter. A Catalunya es va començar a administrar el 2008. MICK TSIKAS / EFE